

## ***Från kyrkoråd till kyrkomöte – en valfråga***

Vid kyrkomötet 1999 förelåg en tydlig oenighet i två frågor: direktval till alla nivåer samt stiftsanställningar av präster. En redogörelse för processen kring besluten återfinns i detta nummer av SPT. Någon utvärdering av effekterna har inte skett. Kanske kan en omprövning nu vara i sikte.

Gällande kyrkoordning för Svenska kyrkan inleds med orden:

»Svenska kyrkan är ett trossamfund som leder sin historia tillbaka till de äldsta kristna församlingarna och deras bekännelse till Kristus. Svenska kyrkans trosarv är den apostoliska tron.

Alltsedan kristendomen kom till Sverige har människor samlats i församlingarna till gudstjänst, rådslag och beslut om gemensamma angelägenheter.»

Den 17 september avgörs vilka som ska styra vår kyrka på församlings-/pastorats-, stifts- och nationell nivå under de närmaste fyra åren. Givetvis beslutar kyrkan själv hur valen ska utformas och hur beslutsapparaten ska se ut. Den av riksdagen fastställda lagregleringen upphörde i stor utsträckning år 2000. Svenska kyrkan uppnår nästa år »myndighetsålder» som kyrka med lösare koppling till staten.

Ändå tycks hon förbli under förmyndarskap genom att ett par av de riksdagspartier, som beslöt om de friare relationerna, fortsätter att påverka kyrkans beslutsprocess och vara direkt indragna i hennes beslutande organ. Diskussionen inför valet har i hög grad handlat om de partipolitiska gruppernas berättigande i det kyrkliga valsystemet. Ingen har föreslagit att sådana nomineringsgrupper ska förbjudas, än mindre påstått att kristna personer med partipolitisk erfarenhet skulle vara oönskade i kyrkans beslutsorgan. Däremot hörs allt fler vädjanden om att de berörda partierna (S, C och SD) själva ska släppa greppet. Beredvilligheten att göra så tycks dock närmast obefintlig. Det verkar uppenbart att denna fråga kommer att följa Svenska kyrkan ännu under åtskilliga år.

Möjligen kan vi däremot se en ökad samsyn i en annan frågeställning, som har ett visst samband med frågan ovan. Allt mer ifrågasätts ordningen med tre direkta val, till församling/pastorat, till stift och till nationell nivå. Inför årets kyrkomöte har flera motioner inkommit i ärendet, från ledamöter i Frimodig kyrka, Posk (Partipolitiskt obundna) och C (centerpartiet) samt från fyra biskopar. De mynnar alla ut i likartade förslag: att ompröva nuvarande ordning med tre direktval och överväga ett system med direktval endast till lokal nivå, som sedan genom utsedda elektorerna väljer stiftsfullmäktige och kyrkomöte.

En sådan ordning skulle på ett tydligt sätt uttrycka en utgångspunkt i Kyrkoordningen: att församlingen är kyrkans grundläggande enhet. Nuvarande ordning ger i stället bilden att det viktigaste och överordnade organet är kyrkomötet. Detta har såväl i årets valrörelse som i tidigare val kommit till uttryck genom att de frågor som debatteras till stor del rör områden, som endast kyrkomötet har mandat att besluta om och vilka berörda riksdagspartier har störst intresse av att kunna påverka. Kanske kan en övergång till ett nytt valsystem hjälpa dessa partier att göra avkall på kontrollbehovet. Många vittnar om att partipolitiken inte är lika hårt driven i de lokala församlingarna, framför allt inte i mindre sådana.

Mot (en återgång till) ordningen med direktval endast till lokal nivå kan anföras, att det skulle bli svårare för små grupper att få utrymme i stiftets beslutsorgan och i kyrkomötet. Önskade minoriteter skulle kunna sällas bort längs vägen. En ny valordning måste därför se till att även dessa representeras på ett rimligt och rättvist sätt, vilket skulle kunna ske genom att direkta val kombineras med personval i stället för gruppval. Med indirekta val till stift och kyrkomöte kommer ledamöterna att främst representera sina församlingar, inte någon specifik nomineringsgrupp.

Genom en sådan ordning skulle det bli tydligt att makten i kyrkans demokratiska beslutsorgan ges underifrån, inte uppifrån, och inifrån, inte utifrån. Livet i den lokala församlingen skulle bli utgångspunkten för val även till stift och till kyrkomöte.

Att kyrkovalet i sin nuvarande form är mycket kostsamt förtjänar att tilläggas. Enligt uppgift i Kyrkans Tidning beräknas kostnaden för valet att landa på minst 160 miljoner kr, vilket är sju gånger högre per röstande än vid de allmänna valen. Att det var ett misstag att för de kyrkliga valen välja samma modell som för valen till riksdag, landsting och kommun är alltmer uppenbart.

Frågan om direktval endast till lokal nivå rymmer ytterligare utmaningar. Efter strukturereformens genomförande upphörde direktvalet till församling i flerförsamlingspastorat. Det borde ha blivit tvärtom: direktval till församlingen, indirekta val till pastoratet. Direktval bör tillämpas i de minsta kyrkoordningsreglerade enheterna, alltså i församlingarna, där människor kan ges förtroende utifrån att de är kända för sitt ansvarstagande i kyrkans liv. Sammantaget öppnar detta vägen för personval där alla kandidater finns förtecknade på en och samma lista. Väljaren kan då samtidigt avge sin röst för personer med skilda eller utan tydliga partisympatier. För de allra flesta bland vårt kyrkfolk torde det framstå som mycket egendomligt, att man inte fritt kan välja personer man har förtroende för även om de står för olika politisk uppfattning. Personval är dock knappast möjligt så länge nuvarande ordning består eftersom personkännedomen hos de flesta röstande är betydligt mindre utanför den egna församlingen. Av elektorerna kan däremot krävas personkännedom långt utanför det närmaste geografiska området.

Om församlingen vad gäller valstrukturen bör vara överordnad stiftet, bör motsatsen gälla i en annan alltmer debatterad fråga, nämligen en återgång till ordningen med stiftsanställning av präster och kanske även diakoner. De argument som låg till grund för nuvarande ordning har visat sig ohållbara. Svårigheterna har inte sällan visat sig vara oöverkomliga. Antalet utköp av präster i församlingar och pastorat har varit alltför stort, ofta på grund av oklar rollfördelning mellan vinningstjänst och förtroendevalda. Prästen har kommit att uppfattas som en av pastoratet anställd tjänsteman över vilkens arbetstid kyrkorådet förfogar. Biskopens tillsyn över prästerna i stiftet är svag och i lokala konflikter är stiftets möjligheter till ingripande begränsade. Förståelsen av den lokala prästen som biskopens utsända representant har blivit näst intill utplånad.

Initiativ till nytänkande har dock tagits, bl. a. från biskopen i Lund, som uttryckt sitt stöd för stiftsanställning. Lika angeläget som ett stärkande av församlingen är i det förra fallet, lika angeläget är ett stärkande av stiftet i det senare.